

Minimuseum Kruisberg

HERDENKING EN MUSEUM VOOR DE 46 VAN HET RADEMAKERSBROEK

Het donkergroene graan bij boerderij De Tol

In de laatste oorlogswinter sloeg verzetsgroep De Bark uit de Achterhoek haar bivak op in een boerderij vlakbij Dinxperlo. Op zondag 25 februari werden de dertig verzetsmannen verrast door drie Duitse militaire landmeters op zoek naar een geschikte plaats voor luchtafweergeschut. Het drietal en de buiten wachtende chauffeur werden gevangen genomen. Aangezien de oorlog op zijn einde liep werd hen gevraagd over te lopen. Ze weigerden. Een besluit met afschuwelijke consequenties.

Door Max van den Berg

Herdenking op het Rademakersbroek.

Op de plek waar de 46 gefusilleerden bijna drie uur bloedend hadden gelegen, is het graan ruim een decimeter hoger en heeft het een donkergroene kleur gekregen

De vier Duitsers worden opgehangen, in hun eigen auto geplaatst en daarmee tegen een boom gereden. De wagen wordt opgeblazen, maar dat lukt maar gedeeltelijk. De verzetsmensen verdwijnen in alle windstreken en de auto met de vier lichamen wordt door Duitse troepen gevonden. Ze zien striemen om de hals en begrijpen dat hun makkers zijn vermoord. Generaal Friedrich Christiansen, opperbevelhebber van de Duitse troepen in Nederland, is woedend en met de SS wordt besloten tot zware represaillemaatregelen over te gaan.

Massa-executie

In gevangenis De Kruisberg in Doetinchem worden 46 doodskandidaten aangewezen. Op 2 maart worden deze 46, geboeide mannen in een vrachtauto afgevoerd en aan de zandweg Rademakersbroek bij boerderij De Tol uitgeladen en op het wintertarweveld in rijen opgesteld. Er klinken twee salvo's van het executiepeloton, bestaande uit Hollands en Duitse SS'ers. De mannen vallen neer en de SS'ers lopen het veld op om nog een extra naschot te lossen.

Boer Kraaijenbrink, eigenaar van De Tol, ziet vanuit een dakraam dit alles met afgrijzen gebeuren. De SS'ers gaan hondsbrutaal naar de boerderij

voor een ontbijt. Dochter Aaltje moet pap maken. Vervolgens krijgen enkele boeren opdracht om rond half elf de 46 lijken met paard en wagen naar kerkhof Rentinkkamp in Varsseveld te brengen en in een massagraf te begraven. Onder de slachtoffers, die in leeftijd variëren van 18 tot 65 jaar, bevinden zich belangrijke leiders van het verzet,

onder wie Wouter van Dam, grondlegger van het verzet in Harderwijk, Dirk Bakker van het Verscholen Dorp op de Veluwe en Derk te Rietstap van de Trouwgroep Hardenberg. Vier weken later wordt het gebied bevrijd door de geallieerden.

Tarwekorrels als getuigenis

Met het einde van de oorlog volledig moet Nederland weer worden opgebouwd en het vraagstuk Indonesië vergt veel aandacht. Tienduizenden dwangarbeiders en gevangenen uit concentratiekampen keren terug. Er is nog honger en het graan moet geoogst worden. Zo ook op boerderij De Tol. Maar hier gebeurt iets bijzonders. Op de plek waar de 46 gefusilleerden bijna drie uur bloedend hadden gelegen, is het graan ruim een decimeter hoger en heeft het een donkergroene kleur gekregen. Kraaijenbrink besluit dit graan apart te houden en de graankorrels te bewaren. Als in 1949 een groot monument voor de 46 van het Rademakersbroek verrijst, worden deze korrels er in opgenomen.

'Geef de namen een gezicht'

In verzetsliteratuur is altijd veel aandacht besteed aan bijvoorbeeld de executie bij Woeste Hoeve

Monument voor de 46 gevallen.

en de deportatie van de mannelijke bewoners van Putten. Het afschuwelijke drama van de 46 van het Rademakersbroek is te veel op de achtergrond geraakt. Kirsten Zimmerman, familie van een van de gefusilleerden, wilde als onderzoeker een einde maken aan deze relatieve onbekendheid.

Tegelijkertijd was het Nationaal Onderduik Museum in Aalten met zijn 'verhalenvangers' al een paar jaar bezig de geschiedenis rondom het Rademakersbroek te reconstrueren. Zimmerman leidde vanaf 2018 het project 'Geef de namen een gezicht'. Een enorme klus. Van alle 46 slachtoffers zijn foto's verzameld en

hun geboorteplaats en -datum, de oorspronkelijke werkzaamheden en hun uiteindelijke graf achterhaald. Daarnaast is een uitgebreid lespakket voor scholieren samengesteld. In de inmiddels ontruimde gevangenis De Kruisberg heeft Stichting Doetinchem Herdenkt twee cellen ingericht als minimuseum. In een daarvan vertelt Zimmerman over de 46 mannen. En elk jaar op 2 maart organiseert gemeente Oude IJsselstreek een grote herdenking bij het monument dat vlak naast boerderij De Tol aan het Rademakersbroek is opgericht.

Kirsten Zimmerman in een cel van de Kruisberg.